

"זכור את יום השבת לקדשו"

מאגר מידע בנושא שבת

לצורך הפקת קבלת שבת בית ספרית

מבוא:

בפרויקט "עשרת הדברות" המתקיים בשכבת ז', נפגשו התלמידים עם הדיבר "זכור את יום השבת לקדשו" ועם המסר והבשורה שהוא מעניק לחיינו.

ביכולתכם להעמיק את המפגש עם הדיבר ע"י עריכת טקס קבלת-שבת.

האפשרויות מגוונות:

- קבלת שבת שכבתית לשכבת ז'
- קבלת שבת שכבתית לשכבה ח'/ט'
- קבלת שבת בית ספרית
- קבלת שבת להורים וילדים
- קבלת שבת בשילוב עם אוכלוסיה מיוחדת (קשישים, בעלי מוגבלויות וכו'..)

על מנת להפיק טקס קבלת שבת ייחודי משלכם, תוכלו להיעזר במאגר זה.

מה יש במאגר?

- ✓ סיכום של ערך הליבה הנלמד מהדיבר "זכור את"
- ✓ מערך לדוגמא של קבלת שבת
- ✓ טקסטים מן המקורות היהודיים בנושא השבת
- ✓ סיפורים יפים ואגדות חז"ל על השבת
- ✓ שירים ישראליים לשבת
- ✓ נוסח טקס קבלת שבת: הדלקת נרות, פיוטים, קידוש ועוד..

נשמח שתיידעו, תתעדו ותשלחו אלינו למייל את קבלת השבת שלכם aseretproject@gmail.com

כמו כן, מאגר זה במלואו קיים באתר המורים שלנו www.asereteachers.org

בהצלחה

ו-שבת שלום ומבורך

צוות הפרוייקט

אנכי ה'. לא יהיה. לא תשא. זכור את. כבד את. לא תרצת. לא תנאף. לא תגנוב. לא תענה. לא תחמוד.
לאורם נלך ויחד נבנה עולם טוב יותר

❖ ערך הליבה: שבת- לגוף ולנשמה!

שבת. יש משהו במילה הזו שכבר ממלא אותנו בתחושה של רוגע, נחת, שלווה. כשמעמיקים את המבט, מגלים שלשבת יש אמירה מוסרית, חינוכית וחברתית. בשבת אנחנו זוכרים את עבודות מצרים, ומתוך כך בוחרים להשתחרר מה"עבודות" שלנו- לכסף, למעמד, לגירוים הרבים שמציפים אותנו כל השבוע.

השבת הינה יום המנוחה הרשמי של מדינת ישראל- בו אזרחים רבים שובתים מעבודתם וזוכים לזמן איכות עם המשפחה ולמילוי מצברים- גופניים ונפשיים.

השבת מכונה בפיוטים "מעין עולם הבא"- פיסה קטנה של גן עדן. יום שניתן להתחבר בו לרוחניות, לערכים החשובים לנו באמת. יום בו ניתן לעצור ולעשות חשבון נפש עם עצמנו.

השבת במקורותינו היא יום מקודש המעיד על "מעשה בראשית"- בו אלוקים ברא את העולם בשישה ימים ונח ביום השביעי. יום זה מסמל את הברית המיוחדת של עם ישראל עם אלוקים "אות היא לעולמי עד ביני וביניכם".

השבת בישראל כיום מזמנת פולמוסים רבים- פתיחת עסקים בשבת, תחבורה ציבורית בשבת ועוד..

אסור שפולמוסים אלו ישכחו מאתנו את המהות האמיתית של השבת ואת המשמעויות הנפלאות שיכול כל אחד ליצוק לשבת שלו- חילוני ודתי כאחד.

"אמר הקב"ה למשה- מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל" (מסכת שבת)

השבת היא מתנה טובה. מתנה של שקט, מנוחה, רוחניות, משפחה, שיויון. בואו נשמור על המתנה הטובה שלנו!

❖ מערך לדוגמא של קבלת שבת

(מערך זה הינו הצעה שלנו לטקס קבלת שבת בבית הספר. ניתן להשתמש בו כפי שהוא וניתן גם לשנות את השירים והקטעים שנבחרו לאחרים הקיימים במאגר זה)

1. **הכנסת התלמידים** למתחם ערוך בשולחנות עם מפה לבנה, לצלילי שירי שבת (מחרוזת שירי שבת/ שלום עליכם/ לכה דודי)
2. **קטע קריאה א'** (קטעי הקריאה ע"י מנחה או ע"י תלמידים מתחלפים):
שלום וברכה לכל התלמידים. התכנסנו כאן היום כדי לקבל יחד את שבת המלכה. כמו מלכה אמיתית, גם השבת לא מבקרת אצלנו תמיד, אלא רק פעם בשבוע. וכמו למלכה אמיתית, אנו נערכים אליה בשמחה ומרץ: מנקים את הבית, מתרחצים ולובשים את בגדינו היפים, מכינים מאכלים טעימים- הכל לכבוד המלכה.

אנכי ה'. לא יהיה. לא תשא. זכור את. כבד את. לא תרצת. לא תנאף. לא תגנוב. לא תענה. לא תחמוד.

לאורם נלך ויחד נבנה עולם טוב יותר

3. שיר (משמיעים ומקרינים מילים - רצוי לתת לתלמיד/ה לשיר):

ערב שבת / שמואל בס

עוד מעט ירד אלינו
יום שבת הטוב.
לקבדו תכין אמנו
מטעמים לרב.

בואי, בואי הברוכה,
יום שבת, יום מנוחה!
בואי-נא, בואי-נא, המלכה!

אך נפסיק פה למודינו,
הפיתה נמהר.
נתקדש לשבתנו
בפרחים ובגר.

בואי, בואי הברוכה...

4. **קטע קריאה ב':**

מספר המדרש על השבת, שעמדה לפני אלוקים ואמרה:
מדוע אין לי בן זוג? הרי לכל יום בשבוע יש בן זוג. ליום ראשון יש את יום שני. לשלישי-
את רביעי. לחמישי- את שישי. ורק אני, שבת, נותרתי לבדי.
מיד ענה לה אלוקים- אינך לבדך, שבת. עם ישראל הוא בן זוגך.

5. **קטע קריאה ג':**

כששוקעת השמש ביום שישי, זה הזמן להכניס את השבת. כיצד מכניסים אלינו את אור
השבת? מדליקים נרות שבת. הדלקת נרות שבת הינה אחת המצוות המיוחדות לנשים.
נהוג שאם הבית מדליקה לפחות שתי נרות- אחד כנגד "זכור את יום השבת" שנאמר
בתורה בעשרת הדברות ואחד כנגד "שמור את יום השבת". זמן הדלקת נרות הוא זמן
מיוחד שבו ניתן להתפלל ולבקש בקשות. כעת נדליק נרות- ולאחר מכן כולנו נעצום את
העיניים ונבקש בקשה אחת מהלב.

6. **הדלקת נרות** (תלמידה מדליקה זוג נרות, מכסה את עיניה ומברכת):

ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם, אשר קדשנו במצוותיו וצונו להדליק נר של שבת.
(מיד לאחר מכן ניתן להשמיע את הפזמון מהשיר "בואי להדליק נרות" של יובל דיין)

7. **קטע קריאה ד':**

לפני שנים רבות, חיו בצפת חכמים ומקובלים גדולים. אותם חכמים רצו לקבל את
השבת בצורה מיוחדת, ולכן בכל כניסת שבת הם היו מתעטפים בבגדים לבנים, יוצאים
לשדות הפתוחים ושרים שירים מיוחדים לכבוד השבת. דבר זה נקרא "קבלת שבת".
אחד מהשירים המיוחדים שחוברו באותה תקופה ע"י רבי שלמה אלקבץ הינו הפיוט
"לכה דודי". בפיוט זה ששרים בבתי הכנסת בערב שבת גם בימינו נאמר:
"לכה דודי לקראת כלה, פני שבת נקבלה"
הדוד-שהוא עם ישראל, הולך לקראת הכלה- שהיא השבת.

אנכי ה'. לא יהיה. לא תשא. זכור את. כבד את. לא תרצת. לא תנאף. לא תגנוב. לא תענה. לא תחמוד.
לאורם נלך ויחד נבנה עולם טוב יותר

8. שיר "לכה דודי" (הפיוט ארוך, כדאי להשמיע רק 2 בתים ראשונים)

לְכָה דוּדִי לְקִרְאֵת כְּלָה פָּנִי שַׁבַּת נִקְבְּלָה
שְׁמוֹר וְזָכוֹר בְּדַבּוּר אֶחָד, הַשְּׁמִיעֵנוּ אֵל הַמְיַחֵד
ה' אֶחָד וְשְׁמוֹ אֶחָד, לְשֵׁם וּלְתַפְאֵרֶת וּלְתַהֲלָה
לְקִרְאֵת שַׁבַּת לְכוּ וְנִלְכָה, כִּי הִיא מְקוֹר הַבְּרָכָה
מְרֵאשׁ מְקַדֵּם נְסוּכָה, סוּף מַעֲשֵׂה בְּמַחְשָׁבָה תַּחֲלָה

9. סיפור – מלאכי השבת (כדאי להמחזיז)

כְּשֶׁאָדָם חוֹזֵר לְבֵיתוֹ מִבֵּית הַכְּנָסֶת,
בַּיּוֹם שֶׁשִׁי בְּעָרֵב כְּשֶׁהַשַּׁבַּת נִכְנָסֶת,
מְלוּיִם אוֹתוֹ בְּדַרְכּוֹ לְבֵיתוֹ חֹזְרָה
שֶׁנִּי מְלֵאכֵי שְׂרֵת: מְלֵאָדָּ טוֹב וּמְלֵאָדָּ רַע.

וְאִם בֵּיתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ אָדָם לְקַבְּלַת הַשַּׁבַּת
מוֹכֵן:

שְׁנֵי גֵרֹת דוֹלְקִים עַל הַשְּׁלָחַן,
וּמִפֶּה וְחִלָּה וְקוֹל שִׁיר וּמִזְמוֹר
וְשִׂמְחָה וְשִׁלּוּהַ וְחִיּוּדָה וְאוֹר,
הַמְּלֵאָדָּ הַטּוֹב מִבֵּית בְּאָדָם וְקוֹרָא:
"הַלּוֹאִי שָׁגַם בַּשַּׁבַּת הַבָּאָה כִּדְ בֵּיתָדָּ
נִרְאָה."

וּבְעַל כָּרְחוֹ וּכְנֻגַּד רְצוֹנוֹ וּמְחֻסָּר בְּרָרָה,
כִּדְ מֵאֲחַל לוֹ גַּם הַמְּלֵאָדָּ הַרַע.

וְאוֹלָם...
אִם הַבֵּית מְלַכְלֵךְ וְחָשׂוּדָּ,
הַנְּרוֹת אֵינָם דוֹלְקִים, הַשְּׁלָחַן אֵינּוּ עָרוּדָּ,
אֵין חִלָּה, אֵין מִפֶּה, אֵין שִׁיר וּמִזְמוֹר,
אֵין תַּחֲשׂוּשָׁה שֶׁל שַׁבַּת, שֶׁל שִׂמְחָה וְשִׁלּוּ
אוֹר –

אֵזִי הַמְּלֵאָדָּ הַרַע בְּקוֹל קוֹרָא:
"הַלּוֹאִי שָׁגַם בַּשַּׁבַּת הַבָּאָה כִּדְ בֵּיתָדָּ
נִרְאָה."

וְהַמְּלֵאָדָּ הַטּוֹב, מְחֻסָּר בְּרָרָה,
עוֹנֶה אֶמֶן וּמְצַטְרֵף לְ"אֲחֻלִּי" הַמְּלֵאָדָּ
הַרַע...

(עיבוד למסכת שבת קי"ט: אפרים
סידון)

10. קטע קריאה ה':

"ויברך אלוקים את יום השביעי, ויקדש אותו" הגענו לרגע הקידוש.

מדוע דווקא השבת היא מקודשת לעם ישראל? מספרת לנו התורה כי אלוקים ברא עולם בשישה ימים ובשביעי הוא שבת ממלאכה ונח. ומאז עד לימינו- יום השבת הוא יום המנוחה שלנו, יום בו עוצרים את מירוץ החיים ומתחברים לדברים החשובים לנו: המשפחה, החברים, המסורת של עם ישראל. יום השבת הוא כמו תחנת דלק- לגוף ונשמה. ועל כך אמר "אחד העם"- "יותר מששמרה ישראל את השבת- שמרה השבת על ישראל".

את השבת אנו מקדשים על יין. נהוג שכל בני הבית עומדים ואב המשפחה מחזיק גביע מלא יין ומקדש. כולם מוזמנים לעמוד לכבוד הקידוש.

11. קידוש (יש לחלק לפני כן כוסיות יין לכל התלמידים)

וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר

יוֹם הַשֵּׁשִׁי. וַיְכַלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם. וַיְכַל אֱלֹקִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה
וַיִּשְׁבַּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִכָּל מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה. וַיְבָרֵךְ אֱלֹקִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אוֹתוֹ כִּי
בּו שַׁבַּת מְכַל מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹקִים לַעֲשׂוֹת.

סַבְרֵי מְרַנְּן וְרַבְנָן וְרַבּוּתֵי (ועונים- לחיים)

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹקֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרָא פְרִי הַגֶּפֶן.

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹקֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְרָצָה בְּנוֹ וְשַׁבַּת קִדְּשׁוּ בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן
הִנְחִילָנוּ זְכוּרֹן לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית (יש אומרים: כי הוא יום) תַּחֲלָה לְמִקְרָאֵי קִדְּשׁ זְכוּר לִיצִיאַת
מִצְרָיִם (יש אומרים: כי בְּנוֹ בְּחֻרָתָּ וְאוֹתָנוּ קִדְּשָׁתָּ מִכָּל הָעַמִּים) וְשַׁבַּת קִדְּשָׁתָּ בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן
הִנְחִילָנוּ. בְּרוּךְ אַתָּה ה' מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבַּת:
(התלמידים טועמים מכוסיות היין)

אנכי ה'. לא יהיה. לא תשא. זכור את. כבד את. לא תרצת. לא תנאף. לא תגנוב. לא תענה. לא תחמוד

לאורם נלך ויחד נבנה עולם טוב יותר

12. שיר מתנות קטנות (להשמיע או לתת לתלמיד/ה לשיר)

זה עוד יום שישי מרפסת ועיתון
השמש כמו הדאגות לאט נמחקת
מנגינות פשוטות זוחלות מהחלון
ושום סערה כבר לא תסתיר פה את השקט

פזמון : מתנות קטנות

כי בנו בחרת
ואותנו קידשת
ברוך אתה ה'
מקדש השבת

זה עוד יום שישי נושם את האוויר
האור והצל משחקים שוב תופסת
השולחן ערוך תמונות ילדות על הקיר
שיירות לבנות חוזרות מבית כנסת
והריח הזה ששורט לי את הלב
מתגנב מתגנב ופותח דלתות
אל אושר קטן אל אותו שיר ישן
שעובר אצלנו במשך דורות

מתנות קטנות
מישהו שלח לי מתנות קטנות
רסיסים של כוונה עיגולים של אמונה
מתנות קטנות
מישהו שלח לי מתנות קטנות
כמו הכוח לקבל את מה שאין את מה שיש
מה עוד אפשר כבר לבקש

13. הצגה - תבלין של שבת

אָכַל אֲנִטוּנִינוּס, לִקַּק אֶת שִׁפְתָיו,
”זֶהוּ צָלִי מִשֶּׁבַח. כְּזֹאת אוֹהֵב!
בְּרָכוֹת לְמֵאֲרַח, טְעִים מְאֹד,
בְּיוֹם רְבִיעֵי אָבוֹא שׁוֹב לְסַעַד.”

חִזַּר רַבִּי אֶל הַמִּטְבָּח.
שׁוֹב בֵּין הַסִּירִים עֲמַל וְטָרַח,
בְּשֵׁל וְטָגַן, הִפְדָּ וּבָחַשׁ,
לְיֵלָה וְיוֹם מִן הַכִּירָה לֹא מֵשׁ.

יוֹם רְבִיעֵי, אֲרוּחַת צְהָרִים,
יוֹשֵׁב אֲנִטוּנִינוּס, מְפִית עַל בְּרָכִים.
הַגִּישׁ לוֹ רַבִּי, לְאוֹרַח הָרֶם,
מִיָּנִי מִטְעָמִים וְצָלִי בְּשָׂר חֵם.

אָכַל הָאוֹרַח, טְעַם וְנָגַס,
אֶף מְרַגֵּעַ לְרַגַע נִרְאָה מְהַסֵּס,
”אֲדוֹנֵי הַמֵּאֲרַח – אִם יִרְשָׁה לִי לֹמֵר –
טְעִים מְזֵה הִיָּה הַצָּלִי הַקָּר.”

חִנֵּד רַבֵּנוּ, ”אֲפֹשֶׁר לְהַבִּין,
הֵן הַצָּלִי שֶׁל הַיּוֹם – חֶסֶר בּוֹ תַבְלִין.”
”וְכִי אֵיזָה תַבְלִין מֵהַצָּלִי נִעְדָּר?”
תְּמַה מְאֹד וְרַעַם הַקִּיסָר.

עֲנָה רַבִּי, שִׁקֵּט וְשָׁלוֹ:
”אָהָה, יְדִידִי, הַסִּפָּת וְהַקֶּשֶׁב,
אוֹתוֹ הַטְעַם שֶׁשָּׂבָה אֶת לִבֵּךְ
תַבְלִין מֵיַחַד הוּא – שֶׁבֶת מְנוּחָה.”

תְּכוּנָה וְהַמְלָה, הַתְּרַגְּשׁוּת שִׂיא
רוֹחֵשׁ בֵּית רַבִּי יְהוּדָה הַנְּשִׂיא.
כִּי הִגִּיעַ שְׁלִיחַ וְכֵה מְסַר:
”עֲלֵידָ לְהַכִּין סַעֲדָה לְקִיסָר.”

רַבִּי עֲמַל וּמְכִין סִלְטִים,
אֲשֶׁתוֹ וְיִלְדָיו סָבִיבוּ מִתְרוֹצְצִים,
מוֹסִיפִים קָרֵט מִלַּח, בּוֹדְקִים, טוֹעָמִים,
כִּי אֲנִטוּנִינוּס הַקִּיסָר אוֹהֵב מִטְעָמִים.

וַיְמָה תִּהְיֶה הַמְּנָה הַעֲקָרִית?
תִּהְיֶה רַבִּי בֵּין סִיר לְקַעֲרִית,
הַרְהַר בְּתַבְשִׁילִים שֶׁאֲכָלוּ בְּבֵיתוֹ,
וְנִזְכָּר בְּמַתְכוּן מֵאֵת סַבְתּוֹ:

שְׁתִּי לִיטְרוֹת בְּשָׂר,
רְצוּי נִתַּח מְבַחֵר!
שְׁלֶשֶׁה בְּצָלִים, שְׁנֵי שְׁמֵרִין,
פְּלֶפֶל, מִלַּח, עֲנַף רוֹזְמָרִין,
לְטַגֵּן קֶצֶת בְּשֶׁמֶן, לְהַפְּדָ מִכָּל צַד,
וְלַצְלוֹת בְּקַדְרָה אוֹ בְּמַחְבֵּת.
מִלֵּא רַבִּי אַחַר כָּל הַהוֹרְאוֹת,
טָרַח וְעֲמַל כְּזֹאת וְכֹזֵאת,
הַכִּין צָלִי שֶׁל בְּשָׂר וְעוֹד תַבְשִׁילִים,
וְעָרַף לְאֲנִטוּנִינוּס סַעֲדַת מְלָכִים.

שֶׁבֶת בְּצְהָרִים, יֵשׁ אוֹרַח חֲשׁוֹב,
וְאֶל הַשְּׁלַחַן הִגִּישׁ מִכָּל טוֹב.
גִּלְתַּת הַכּוֹתֶרֶת הִיא צָלִי הַבְּשָׂר,
אֲבֵל יוֹם שֶׁבֶת הוּא – וְהַצָּלִי מִגֶּשׁ קָר.

אנכי ה'. לא יהיה. לא תשא. זכור את. כבד את. לא תרצת. לא תנאף. לא תגנוב. לא תענה. לא תחמוד
לאורם נלך ויחד נבנה עולם טוב יותר

14. קטע קריאה ו':

לכל בית בשבת ניהוחות שבת משלו. לאחד זה ג'חנון לשני זה סביח לשלישי זה מרק עוף ולרשימה אין סוף. ההכנות לשבת, הישיבה המשפחתית המשותפת סביב השולחן, החיבור למסורת של העם שלנו- כל אלו נותנים לשבת את התבלין המיוחד. לפני שנטעם בעצמנו ממתעמי השבת נסכם את טקס קבלת השבת. בעשרת הדברות נאמר לנו "זכור את יום השבת לקדשו" וגם "שמור את יום השבת לקדשו". כל אחד מאתנו מוזמן להתחבר ליום השבת ולהנות מהמתנות הטובות שהיא מביאה לנו- השקט, המנוחה, זמן האיכות עם המשפחה, החיבור למסורת של עם ישראל. השבת נותנת לנו הזדמנות להתחבר לדברים החשובים בחיים. אנחנו מקווים שנהניתם מטקס קבלת השבת ושהשבת הקרובה תהיה עבורכם שבת שמחה, כיפית, משפחתית, רגועה

ובקיצור- שבת שלום!

15. משמיעים ברקע שיר שבת כלשהוא והתלמידים מזומנים לטעום מחלות שבת ומכיבוד נוסף (לבחירת ביי"ס)

❖ טקסטים יהודיים אודות השבת

• הדיבר :

שמות כ:ז-י

זָכֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ.
שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל מְלֹאכֶתֶךָ.
וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַה' אֱלֹקֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלֹאכָה אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ עֹבֵדְךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמְתֶּךָ וּבְהִמְתָּךְ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ.
כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֶת הַיָּם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּם וַיָּנַח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עַל כֵּן בֵּרַךְ ה' אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֶׁהוּ.

דברים ה' יא-יד

שָׁמֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ כַּאֲשֶׁר צִוָּךְ ה' אֱלֹקֶיךָ.
שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל מְלֹאכֶתֶךָ.
וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַה' אֱלֹקֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלֹאכָה אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ וְעַבְדְּךָ וְעַבְדְּתֶךָ וְאִמְתֶּךָ וְשׂוֹרְךָ וְחֹמְרֶךָ וְכָל בְּהֵמְתֶךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ לְמַעַן יָנוּחַ עֲבָדְךָ וְאִמְתֶּךָ כָּמוֹךָ.
וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּצְאֶךָ ה' אֱלֹקֶיךָ מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֵרַע נְטוּיָה עַל כֵּן צִוָּךְ ה' אֱלֹקֶיךָ לַעֲשׂוֹת אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת.

• בראשית רבה פרשה יא, ב

אומר "ויברך אלוקים את יום השביעי ויקדש אותו", ברכו באור פניו של אדם וקדשו באור פניו של אדם. לא דומה אור פניו של אדם כל ימות השבת כשבת

• מדרש רבה עקב אות א

אמר הקב"ה לישראל, בני, לא תהו מזולזלין בשבת הזו שנתתי לכם. למה, שהיא חביבה עלי מכל המצוות, שאני שמרתי אותו תחילה. מניין, שנאמר "ויברך אלוקים את יום השביעי ויקדש אותו כי בו שבת מכל מלאכתו"

• שבת קיט,ב

ר' יוסי בר' יהודה אומר: שני מלאכי השרת מלווין לו לאדם בערב שבת מבית הפניסת לביתו, אָחַד טוֹב וְאָחַד רַע. וְכַשְׁבָּא לְבֵיתוֹ וּמִצָּא גֵר דְּלוּק וְשִׁלְחוּ עֲרוּף וּמִטָּתוֹ מִצַּעַת, מְלֹאָךְ טוֹב אוֹמֵר: יְהִי רְצוֹן שְׁתֵּהא לְשַׁבַּת אַחֲרֵת קָדָּ, וּמְלֹאָךְ רַע עוֹנָה אָמֵן בְּעַל כְּרַחוּ; וְאִם לָאוּ – מְלֹאָךְ רַע אוֹמֵר: יְהִי רְצוֹן שְׁתֵּהא לְשַׁבַּת אַחֲרֵת קָדָּ, וּמְלֹאָךְ טוֹב עוֹנָה אָמֵן בְּעַל כְּרַחוּ. לֹא תִגְנוֹב! לֹא תִגְנוֹב!

אנכי ה'. לא יהיה. לא תשא. זכור את. כבד את. לא תרצת. לא תגנוב. לא תחמוד.
לאורם נלך ויחד נבנה עולם טוב יותר

• **אברהם יהושע השל / השבת**

ארמון בתוך הזמן - על האדם המבקש לחשוף את קדושת היום מוטלת המשימה לנטוש את הניכור הקיים במסחור הבוטה של החיים, ואת היותו לכוד בעול העמל והיגיעה. עליו לצעוד הרחק מהקולות הצורמים שבשאר הימים, ממתחים ומתאוות הרכישה, מהמעילה העצמית בה הוא שרוי. עליו להיפרד ממלאכתו, ולהבין שהעולם כבר נברא וישרוד גם ללא עזרת האדם. שישה ימים אנו נאבקים בעולם, וסוחטים רווח מן האדמה; בשבת אנו פונים אל הזרע הנצחי הנטוע בנפשנו. לעולם מוקדשים הידיים, הנפש שייכת למימד אחר. שישה ימים אנו מנסים להשתלט על העולם, וביום השביעי עלינו להשכיל לשלוט בעצמיותנו... השבת איננה קיימת למען ימי החולין, ימי החולין קיימים למען השבת. השבת איננה מנגינת ביניים, היא פסגת החיים... השבת חודרת לנבכי נשמת האדם, ומביאה מזור למצוקותיו. בשבת שעה אחת אינה נאבקת ברעותה, ובעזרת כוחו של יום זה, מתגבר האדם על כל יגון וצער... היום השביעי הוא כארמון בתוך הזמן, ובממלכת הזמן ימצא כל אדם את מקומו. אין המדובר בתאריך בלוח השנה, אלא באווירה רוחנית ייחודית... שמים וארץ נבראו בשישה ימים, בעוד שהמנוחה נבראה ביום השבת – 'מה היה העולם חסר? מנוחה. באתה שבת, באתה מנוחה' "

מעבר לציוויליזציה - השבת עצמה היא משכן – משכן שאנו בונים, משכן בזמן.

יש אדם אשר חייו מכוונים על-ידי הצורך להתמודד עם המכשולים הרבים שהחיים מעמידים בפניו; ויש אדם המצליח לעצור את המרוץ ולעמוד דום לנוכח רגע אשר ממנו נשקפת הוויית הנצח...

השבת הינה מודעות עמוקה להרמוניה ולאחדות השוררות בין האדם לעולמו. **אתה אחד** - לאחר שהושלם מעשה הבריאה, התחננה השבת בפני האל ואמרה: ריבון העולם, הכול בראת בזוגות; לכל יום זיווגת בת-זוג, ורק אנוכי נותרתי לבדי. ענה לה אלוהים: עם ישראל יהיה בן-זוגך.

הנצח יביע יום - בששת ימות השבוע שרויה הרוח בבדידות. אין מתחשבים בה, והיא נטושה ונשכחת. האדם העמל נתון תחת לחץ, שרוי בדאגה ולכוד על-ידי חרדות. אין לו פנאי ליופי רוחני ומופשט, אולם הרוח מצפה שהאדם יתאחד עימה... השבת מתגלה כלטיפה, לטיפה המעבירה מעלינו יגון, עצב וזיכרון קודר. ערפילי הלילה כבר יורדים כשהאושר מתחיל להתעצם, כשהנשמה היתרה, שבכוחה להאדיר, חודרת אל עצמות בני-התמותה.

❖ **דמויות מספרות על השבת**

🕒 **חיים נחמן ביאליק**

'ארץ ישראל בלי שבת תחרב, בלי שבת אין ארץ ישראל ואין תרבות ישראלית'

🕒 **מאיר דיזינגוף (מייסדה של תל אביב):**

"אסור לחלל שבת בפרהסיא, לכל עם ועם יש מסורת של השקפות, אמונות, מנהגים השומרת עליו. ובעיר העברית הראשונה יותר מאשר בעיר של נוכרי, זקוקה היא העיר לחותם יהודי מיוחד."

🕒 **דוד בן גוריון:**

"אין יהודי חייב להיות דווקא אדוק למען יראה הערך הרב שיש בקיום שבת ומועדי ישראל."

🕒 **מנחם בגין :**

"נפעם ונרגש אני שב וקרוא את הפסוקים הנצחיים, לאמר: "שמור את יום השבת לקדשו, למען ינוח עבדך ואמתך כמוך". אחד הרעיונות הגדולים בתולדות אנוש מבחינה חברתית, מבחינה מוסרית, למען ינוח כל העבד והדל, ולהווי ידוע שהננו מכבדים את כל שבתותינו, נבקש את ידידינו בכל האומות לכבד אותה."

אנכי ה'. לא יהיה. לא תשא. זכור את. כבד את. לא תרצת. לא תנאף. לא תגנוב. לא תענה. לא תחמוד
לאורם נלך ויחד נבנה עולם טוב יותר

מ. גליקסון, העורך הראשון של עיתון "הארץ", תרפ"ח

מתנה טובה יש לנו בעולמנו ושבת שמה. זוהי גדולתה של השבת, שאתה יכול להסתכל בה מכל בחינה אפשרית: מבחינה דתית, מבחינה אנושית, אוניברסלית, וסוציאלית, מבחינה לאומית-היסטורית-תרבותית, ולעולם תיגלה לך בכל הדר קדושתה ובכל חיוניותה הרעננה כאחד. ואנו בני הדור הזה, בוני המולדת ומחיי היצירה העברית, נפשנו צריכה להיות ערה ופתוחה לכל היופי החיוני הזה, ואף אם לא כל הבחינות האלה קרובות לכאורה ללבנו במידה אחת.

ועם זה אתה מוצא כבר בנוסח ראשון זה של עשרת הדברות את המסקנה האנושית - הסוציאלית מן העיקר הדתי הראשוני: "ויום השביעי שבת לה' אלוהיך, לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך עבדך ופונדקך ובהמתך וגרך אשר בשעריך". כאן מתבטא כל אופיו המקורי של יצירה נעלה זו, המזיגה הנפלאה של היסוד הדתי - הקוסמי והיסוד האנושי - הסוציאלי. האמונה הדתית והדרישה המוסרית ממוזגות כאן לאחדות עליונה. ולפיכך מצאה השבת מקום בעשרת הדברות, המכילות לכאורה רק מצוות שכליות-מוסריות. היסוד המוסרי-הסוציאלי שבשבת הובלט יותר בנוסח השני של עשרת דברות, בספר דברים; מצוות השבת אינה מנומקת כאן בששת ימי היצירה, אלא במוטיב הסוציאלי הברור: "למען ינוח עבדך ואמתך כמוך, וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויוציאך ה' אלוהיך משם ביד חזקה וברוע נטויה. על כן צווך ה' אלוהיך לעשות את השבת". כאן נעשתה שבת סמל וערובה לשוויון בני האדם: "למען ינוח עבדך ואמתך כמוך". (מעין מה שנאמר בחובת אהבת הבריות: "ואהבת לרעך כמוך"). עדות חיה ונצחית לתורתה המוסרית - היסודית של היהדות, השבת היא סמל הטוב המוסרי, המשפט והצדקה. השומר שבת מחללו - הוא גם השומר ידו מעשות כל רע (ישעיהו נ, ב). היא לא רק "ברית עולם" בין ה' ובין בני ישראל; אופיה הוא אוניברסלי - אנושי והיא ערובה לתיקון העולם. גם "בני הנכר הנלווים על ה'... כל שומר שבת מחללו ומחזיקים בברית - והביאותים אל הר קודשי ושמתים בית תפילתי... כי ביתי בית תפילה יקרא לכל העמים".

אחד-העם:

אין צורך להיות ציוני או מדקדק במצוות בשביל להכיר ערך השבת... מי שמרגיש בלבו קשר אמיתי עם חיי האומה, בכל הדורות, הוא לא יוכל בשום אופן לצייר לו מציאות עם ישראל בלי "שבת מלכתא".

אפשר לומר בלי שום הפרזה, כי יותר מששמרו ישראל על השבת שמרה השבת על ישראל ולולא היא שהחזירה להם את "נשמתם" וחדשה את חיי רוחם בכל שבוע, היו התלאות של "ימי המעשה" מושכות אותם יותר ויותר כלפי מטה, עד שהיו יורדים לבסוף לדיוטא התחתונה של חומריות ושפלות מוסרית ושכלית. ועל כן בודאי אין צורך להיות ציוני בשביל להרגיש כל הדר הקדושה ההיסטורית החופפת על "מתנה טובה" זו ולהתקומם בכל עוז נגד כל הנוגע בה.

אהוד בנאי - יום כדור הארץ

מדברים עכשיו לא מעט על מצבו העגום של כדור הארץ ואני שומע, כולם אומרים, חייבים בדחיפות לעשות משהו כמו: יום ללא מכוניות, יום ללא רכבות, יום ללא מטוסים, יום ללא אוטובוסים ואופנועים, יום ללא עישון, יום ללא עשן, יום ללא מכוונות כביסה, יום ללא מייבשי כביסה, יום ללא מדיחי כלים, יום ללא טלפונים, יום חיסכון באנרגיה, יום ללא בישול, יום ירוק, יום כחול, יום סגול, יום ללא תאונות, יום ללא עבודה, יום ללא לחץ, יום עגול. ואני אומר: יש לנו יום כזה מאז שאנחנו זוכרים את עצמנו כעם. יש לנו יום כזה מאז ומתמיד. מאז שנברא העולם. יש לנו את השבת, כן, שבת, רבותי, שבת! שבת זה הרי היום הטוטאלי למען כדור הארץ. זה טוב לאוויר, זה טוב לאדמה, זה טוב לכביש, לים, למים, ולרוח לנשימה ולנשמה, זה זמן איכות לסביבה, זמן איכות למשפחה, זמן איכות למנוחה... "ויברך אלוהים את היום השביעי ויקדש אותו כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלוהים לעשות" (אהוד בנאי, הדף הלבן. 2007)

אנכי ה'. לא יהיה. לא תשא. זכור את. כבד את. לא תרצח. לא תנאף. לא תגנוב. לא תענה. לא תחמוד.
לאורם נלך ויחד נבנה עולם טוב יותר

❖ פתגמים מן המקורות:

- ❶ אמר רבי יהושע בר נחמיה: אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל, שמרו את השבת שהיא שקולה כנגד כל התורה. ~ מדרש תנחומא, כי תשא, ל"ג
- ❷ לקראת שבת לכו ונלכה, כי היא מקור הברכה ~ מתוך הפיוט "לכה דודי"
- ❸ השבת שקולה כנגד כל המצוות ~ תלמוד ירושלמי, נדרים פ"ג, ה"ט
- ❹ שנה ר' שמעון בן יוחאי: אמרה שבת לפני הקדוש ברוך הוא: ריבונו של עולם לכולם יש בן זוג ולי אין בן זוג אמר לה הקדוש ברוך הוא: כנסת ישראל הוא בן זוגך ~ בראשית רבה יא, ח
- ❺ כדתניא זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו מה שאין יכול הפה לדבר ומה שאין האוזן יכול לשמוע ~ בבלי מסכת שבעות כ:
- ❻ "שבת" - ראשי תיבות: שינה בשבת תענוג ~ ילקוט ראובני, ואתחנן
- ❼ א"ר יוחנן משום רשב"י אלמלי שמרו ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד היו נגאלין ~ מסכת שבת קיח:
- ❽ אמר רב יהודה אמר רב: כל המענג את השבת נותנין לו משאלות ליבו, שנאמר: "והתענג על ה' ויתן לך משאלות ליבך" ~ מסכת שבת קיח:
- ❾ אמר ר' חיה בר אבא אמר ר' יוחנן: כל המשמר שבת כהלכתה, אפילו עובד ע"ז כדור אנוש- מוחלין לו. ~ מסכת שבת קיח:
- ❿ אמר רב יהודה אמר רב- אלמלי שמרו ישראל שבת ראשונה לא שלטה בהם אומה ולשון ~ מסכת שבת קיח:
- ⓫ "שבת אחת משישים לעולם הבא." ~ מסכת ברכות, דף נ"ז ע"ב
- ⓬ "לדעת כי אני ה' מקדשכם"- אמר לו הקב"ה למשה: מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל, לך והודיעם ~ מסכת שבת י
- ⓭ כל המענג את השבת נותנין לו משאלות ליבו (שבת קיח) וקשה: עונג שבת עצמו הוא שיא משאלות הלב, ומה חסר לו עוד "משאלות ליבו"? ~ אמרות הרבי מקוצק
- ⓮ כבוד שבת עדיף מאלף תעניות ~ מדרש תנחומא בראשית ג
- ⓯ כל המשמר שבת כאילו קיים כל התורה כולה. ~ פסיקתא
- ⓰ שחורה אני ונאווה" (שיר השירים א, ה) "שחורה אני בכל ימות השבוע ונאווה אני בשבת" ~ מדרש שיר השירים רבה
- ⓱ אמר ר' שמעון בן לקיש: נשמה יתרה נותן הקב"ה באדם ערב שבת, ולמוצאי שבת נוטלין אותה הימנו, שנאמר- שבת וינפש- כיוון ששבת- וי! אבדה נפש! ~ תלמוד בבלי, ביצה טז, ע"א
- ⓲ ר' חנינא היה מתעטף ועומד בערב שבת בין השמשות ואמר: בואו ונלכה לקראת שבת המלכה. ר' ינאי לבש בגדיו בערב שבת ואמר: בואי כלה בואי כלה! (שבת קיט)
- ⓳ ויברך אלוקים את יום השביעי ויקדש אותו- ברכו באור פניו של אדם, קדשו באור פניו של אדם. לא דומה אור פניו של אדם כל ימות השבוע כמו שהוא בשבת. ~ ילקוט שמעוני, בראשית ב, ג
- ⓴ מדוע "זכור" ו"שמור" בדיבור אחד נאמרו.? שאם תשמור את עצמך- תזכור תמיד מה אתה. ~ אמרות הרבי מקוצק
- ⓵ יותר משמרו ישראל את השבת, שמרה השבת על ישראל ~ אחד העם ~ שבת וציונות 1898,

אנכי ה'. לא יהיה. לא תשא. זכור את. כבד את. לא תרצת. לא תנאף. לא תגנוב. לא תענה. לא תחמוד
לאורם נלך ויחד נבנה עולם טוב יותר

❖ סיפורים ואגדות חז"ל

(ניתן להמחזי סיפורים אלו להצגה קצרה שיעלו התלמידים)

🕒 תבלין ושמו שבת

(עיבוד לבראשית רבה, פרשה י"א, ד: טוביה שחר)

אכל אנטונינוס, לקק את שפתינו,
 "זהו צלי משבח. כזאת אוהב!
 ברכות למארח, טעים מאד,
 ביום רביעי אבוא שוב לסעד."

חזר רבי אל המטבח.
 שוב בין הסירים עמל וטרח,
 בשל וטגן, הפך ובחש,
 לילה ויום מן הפירה לא מש.

יום רביעי, ארוחת צהרים,
 יושב אנטונינוס, מפית על ברפים.
 הגיש לו רבי, לאורח הרם,
 מיני מטעמים וצלי בשר חם.

אכל האורח, טעם ונגס,
 אך מרגע לרגע נראה מהסס,
 "אדוני המארח – אם רשה לי לומר –
 טעים מזה היה הצלי הקר."

חיך רבנו, "אפשר להבין,
 הן הצלי של היום – חסר בו תבלין."
 "וכי איזה תבלין מהצלי נעדר?"
 תמה מאד ורעם הקיסר.

ענה רבי, שקט ושלו:
 "אחה, ידידי, הסכת והקשב,
 אותו הטעם ששבה את לבך
 תבלין מיחד הוא – שבת מנוחה."

תכונה והמלה, התרגשות שיא
 רוחש בית רבי יהודה הנשיא.
 כי הגיע שליח וכה מסר:
 "עליך להכין סעדה לקיסר."

רבי עמל ומכין סלטים,
 אשתו וילדיו סביבו מתרוצצים,
 מוסיפים קרט מלח, בודקים, טועמים,
 כי אנטונינוס הקיסר אוהב מטעמים.

ומה תהיה המנה העקרית?
 תהה רבי בין סיר לקעריית,
 הרהר בתבשילים שאכלו בביתו,
 ונזכר במתכון מאת סבתו:

שתי ליטרות בשר,
 רצוי נתח מבקר!
 שלשה בצלים, שני שמרין,
 פלפל, מלח, ענף רוזמרין,
 לטגן קצת בשמן, להפך מפל צד,
 ולצלול בקדירה או במחבת.

מלא רבי אחר כל ההוראות,
 טרח ועמל כזאת וכזאת,
 הכין צלי של בשר ועוד תבשילים,
 וערך לאנטונינוס סעדת מלכים.

שבת בצהרים, יש אורח חשוב,
 ואל השלחן הגש מפל טוב.
 גלת הכותרת היא צלי הבשר,
 אבל יום שבת הוא – והצלי מגש קר.

🕒 יוסף מוקיר שבת

(עיבוד למסכת שבת, קיט, א: רננית פרשני)

בעיר אחת חי אדם אחד ושמו יוסף. יותר מפול אהב יוסף את השבת. בכל ימי השבוע היו עולים על שולחנו רק פת לחם ומים, אבל לכבוד שבת היה קונה דגים, בשר ויין. כל השבוע היה חוסך יוסף כסף, אוסף מטבע למטבע, עד שביום שישי היה הולך אל השוק בארנק מלא מטבעות ובבל מלא שמחה, לקנות מיני מטעמים לשבת. כאשר לא הצליח לחסוך די כסף לקניית מאכלים לכבוד השבת, היה לוזה כסף. כל אנשי העיר דעו עד כמה אוהב יוסף את השבת, ולכן קראו לו כולם "יוסף מוקיר שבת".

בעירו של יוסף מוקיר שבת חי גם נזכרי עשיר מאוד. על שולחנו עלו בכל יום דגים, בשר ויין משופח, היה לו בית מרהיב ונכסים מרובים, ולא חסר לו דבר. יום אחד אמרו לו הפלדניים חוזי העתידות: "בעתיד תאבד את כל נכסיך, משרודך נעלף ועד בירתך, כל אשר לך יעבור לידי יוסף מוקיר שבת."

הנזכרי העשיר לא הכיר את יוסף, אבל הוא לא התפונן לתת למישהו את כל פספו ורכושו, לא את השרודך ונדאי שלא את ביתו המפואר. מה עשה? מכר את כל נכסיו: את הבתים, את הקהיטים, הבגדים והתכשיטים. מכר הכול, ובפספו הרב שקיבל קנה מרגלות, אבן חן גדולה ויקרה מאוד.

אנכי ה'. לא יהיה. לא תשא. זכור את. כבד את. לא תרצח. לא תנאף. לא תגנוב. לא תענה. לא תחמוד.

לאורם נלך ויחד נבנה עולם טוב יותר

לְעוֹלָם לֹא אֶפְרָד מֵהִמְרַגְלִית, אִמֵּר הַנוֹכְרִי בְּלִבּוֹ וְתַפֵּר אֶת הַמְרַגְלִית לַתּוֹךְ כּוֹבְעוֹ. אִף אֶחָד לֹא יִיקַח מִמֶּנִּי אֶת הַמְרַגְלִית שְׁלִי.

לְכָל מְקוֹם הַלֶּךְ הַנוֹכְרִי וְהַכּוֹבֵעַ לְרֹאשׁוֹ וּבִתּוֹכּוֹ הַמְרַגְלִית: לְשׁוֹק וְלִנְהָר, לְבִיקוֹר אֲצֵל שְׂכָנָי וְלִשְׁחִייה בַּיָּם. כִּשְׁהִמְרַגְלִית אִיתוֹ – עוֹשְׂרוֹ אִיתוֹ.

יוֹם אֶחָד, בְּשַׁעַר שְׁעֵבֶר הַנוֹכְרִי עַל גֶּשֶׁר, נִשְׁבַּה פֶּתְאוֹם רוּחַ וְהַעִיפָה אֶת הַכּוֹבֵעַ מֵרֹאשׁוֹ. נִסְקָה הַנוֹכְרִי לְתַפּוֹס אֶת הַכּוֹבֵעַ אֲךָ הַרוּחַ הֵייתָה חֲזָקָה, וְהַנוֹכְרִי רָאָה אֶת כּוֹבְעוֹ נּוֹפֵל אֶל תּוֹךְ מִי הַנְּהַר. זָמַן רַב עָמַד עַל הַגֶּשֶׁר וְהִבִּיט אֶל הַמְקוֹם שָׁבוּ טָבַע הַכּוֹבֵעַ וּבּוֹ כָּל כֶּסֶפּוֹ, כָּל רְכוּשׁוֹ, כָּל אֲשֶׁר הָיָה לוֹ. הַכּוֹבֵעַ טָבַע וְאִיתוֹ הַמְרַגְלִית.

בְּאַחַד מֵיָמֵי הַשִּׁישִׁי עָמַד דְּיִיג עַל אוֹתוֹ הַגֶּשֶׁר וְדָג דָּגִים. הַשֶּׁמֶשׁ כָּבַר עֲמַדָּה לְשִׁקּוֹעַ כְּשֶׁהִתְחַפָּה שְׁלוֹ הַתַּחֲלִילָה לְזוּז בְּפָרָאוֹת, וְכִמְעַט הִפִּילָה אוֹתוֹ אֶל תּוֹךְ הַנְּהַר! אַחַז הַדִּיִּיג אֶת הַחֶכֶה בְּחוֹזְקָה וּמִשָּׁךְ בְּכָל כּוֹחוֹ, וְהִנֵּה – בְּחִכָּה עָלָה דָּג גָּדוֹל וּשְׁמָן.

לָקַח הַדִּיִּיג אֶת הַדָּג הַגָּדוֹל וְרָץ אֶל הַשּׁוֹק. כְּשֶׁהִגִּיעַ, נֹכַח שֶׁהַשּׁוֹק כִּמְעַט רִיק, הַקּוֹנִים חוֹזְרִים לְבִתְיָהֶם בְּסָלִים מְלֵאִים וְהַרוֹכְלִים מְקַפְּלִים אֶת הַדּוֹכָנִים. "מִי יִקְנֶה אֶת הַדָּג עִכְשָׁיו?" שָׁאַל הַדִּיִּיג אֶת הַרוֹכְלִים. "לֶךְ אֶל בֵּיתוֹ שֶׁל יוֹסֵף מוֹקִיר שַׁבַּת," עָנּוּ לוֹ הַרוֹכְלִים, "הוּא תַמִּיד קוֹנֵה מֵאֲכָלִים מִשׁוּבְּחָיִים לְכַבּוֹד הַשַּׁבַּת, הוּא יִשְׁמַח לְקִנּוּת מִמֶּדָּג גָּדוֹל וְנִהְדָּר כָּל כַּךְ."

וְכַךְ הָיָה. הַלֶּךְ הַדִּיִּיג אֶל יוֹסֵף מוֹקִיר שַׁבַּת. רָאָה יוֹסֵף אֶת הַדָּג, קָנָה אוֹתוֹ בְּשִׂמְחָה וּמִיָּהָר לְהַכִּינּוֹ לִפְנֵי שְׂתִיכַנְס הַשַּׁבַּת. כְּשֶׁפָּתַח יוֹסֵף אֶת הַדָּג לְנִקּוּתוֹ מִצָּא בְּתוֹךְ בְּטָנוֹ מְרַגְלִית גָּדוֹלָה וּמְנַצְנֶצֶת, הַמְרַגְלִית שֶׁל הַנוֹכְרִי הָעֵשִׂיר שֶׁהִיטְמָנָה בְּתוֹךְ כּוֹבֵעַ שֶׁנִּפֵּל לְמִי הַנְּהַר וּבָלַע אוֹתוֹ הַדָּג.

בְּצֵאת הַשַּׁבַּת הַלֶּךְ יוֹסֵף מוֹקִיר שַׁבַּת וּמָכַר אֶת הַמְרַגְלִית. זֶהָב מְרוּבָּה קִיבַל עֲבוּרָה, וְזָקָן אֶחָד שֶׁרָאָה אוֹתוֹ אָמַר לוֹ: "מִי שֶׁמְכַבֵּד אֶת הַשַּׁבַּת, הַשַּׁבַּת גּוֹמְלַת לוֹ!"

פרה שומרת שבת

(עיבוד למדרש עשרת הדברות: ד"ר חיה שרגא בן איון)

לשמעון הייתה פרה אחת ויחידה שעזרה לו בעבודתו.

שישה ימים בשבוע עבדה הפרה, וביום השביעי, הוא יום השבת, היא נחה ממלאכתה.

חלפו ימים רבים שמעון הזדקן, והוא מכר את פרתו לבנימין.

הפרה עבדה בחריצות רבה שישה ימים. אבל כשהוציא אותה הקונה ביום השביעי, לשדה לחרוש את האדמה,

היא לא הסכימה לזוז!!!

כעס בנימין, צעק על הפרה ומשך אותה,

ושוב, משך וצעק, אבל הפרה המשיכה לרבוץ במקומה ולא זזה.

חזר הקונה אל המוכר ואמר לו: "פרה זו שלך עקשנית גדולה היא, אינה מוכנה לעבוד בשבת, קח אותה בחזרה".

הבין שמעון המוכר, שפרתו אינה מורגלת לעבוד בשבת, ולכן היא מסרבת.

מיד הוא אמר לקונה: "הבא אותי אל הפרה, והיא תתחיל לעבוד".

כשהגיע לשדה ניגש שמעון אל הפרה ולחש באוזניה: "פרתי, פרתי, אני יודע שהיית רגילה לנוח בשבת, אבל היום אין לך ברירה.

בבקשה פרתי קומי, עבדי".

נעמדה הפרה על רגליה, ומיד התחילה חורשת.

התפלא הקונה בנימין: "איזה קסם עשית?"

סיפר שמעון לבנימין מה לחש באוזן הפרה.

התבייש בנימין. הוריד פניו אל האדמה, ניגש אל הפרה, הוריד מעליה את המושכות והעול, ליטף את ראשה ואמר:

צדקת פרה.

מהיום ננוח שנינו בשבת.

אנכי ה'. לא יהיה. לא תשא. זכור את. כבד את. לא תרצת. לא תנאף. לא תגנוב. לא תענה. לא תחמוד.

לאורם נלך ויחד נבנה עולם טוב יותר

חלות משמיים

(עיבוד לגמרא ממסכת תענית: ד"ר חיה שרגא בן איון)

ר' חנינא בן דוסא היה גומל חסדים ידוע שדאג ועזר לאנשים רבים, אבל הוא עצמו היה עני מרוד. לא היה לו כסף לקנות מזון לבני ביתו, ופעמים רבות הלכו בני המשפחה לישון בבטן ריקה ומקרקרת.

אבל, הכי הכי קשה היה להם בערב שבת, כי היו פעמים שאפילו קמח לאפיית חלה לא נמצא להם. מכל הבתים עלה ניחוח תבשילים ומאפים לשבת, רק התנור של משפחת בן דוסא לא הוסק ונותר קר ועצוב. אשתו של ר' חנינא כל כך התביישה, אבל לא רצתה שהשכנים ירחמו עליה. מה עשתה?

הייתה מדליקה את התנור כדי שאנשים יראו את העשן העולה מן הארובה ויחשבו שהיא מבשלת ואופה מטעמים כיד המלך.

למשפחת בן דוסא הייתה שכנה רעת לב, כשראתה את העשן המסתלסל מן הארובה, היא ידעה ששום מאכל לא מתבשל ולא נאפה בתנור של משפחת בן דוסא. ברשותה, היא החליטה להוכיח לאשתו של ר' חנינא, שהיא יודעת שזו 'הצגה גדולה' ובעצם התנור שלהם ריק מכל מאכל. מה עשתה אותה אישה?

יצאה מביתה ונקשה על דלת ביתו של ר' חנינא בן דוסא. נבהלה אשתו: "מה יהייה? עכשיו יגלו כולם את התרמית, וידעו שאין בבית אף לא פירור של קמח". מהרה והתחבאה בעליית הגג. נכנסה השכנה והנה הבית מלא בניחוח חלות אפיויות ריחניות. רחרחה באפה, התקרבה לתנור, וראתה שהוא מלא בחלות עגולות ויפות, ולידו מונחת קערה ובה עיסת בצק גדולה, מוכנה ומזומנה לאפיית חלות נוספות.

השכנה הנדהמת קראה לאשת ר' חנינא בן דוסא: "מהרי, מהרי קחי מרדה (כף עץ ארוכה) והוציאי את החלות לפני שישרפו".

שמעה אשת ר' חנינא בן דוסא את דברי השכנה, הריחה את הריח הנפלא, ומיד הבינה שאירע להם פלא, נס של שבת כמו באגדות. היא ירדה מעליית הגג, נגשה אל השכנה הרעה, ומבלי להתבלבל אמרה לה: "כן, את צודקת, באמת צריך להוציא את החלות במהירות לפני שישרפו, ואת מזומנת לקחת מהם וגם להנות". אחר כך נגשה אשתו של ר' חנינא בן דוסא אל הקערה, המלאה בבצק טרי, כאילו שום נס לא קרה שם, והתחילה ללוש את הבצק וליצור ממנו חלות חדשות. לקחה השכנה את החלות וברחה מבווישת לביתה: "כמה אני רעה" חשבה לעצמה. "אשת ר' חנינא טובה ממני, לעולם לא אנהג שוב בדרך זו, לעולם".

מלאכי השבת

(עיבוד למסכת שבת קי"ט: אפרים סידון)

כְּשֶׁאָדָם חוֹזֵר לְבֵיתוֹ מִבֵּית הַכְּנֶסֶת,
בַּיּוֹם שֶׁשִׁי בְּעָרֵב כְּשֶׁהַשֶּׁבֶת נִכְנְסֶת,
מְלִוִּים אוֹתוֹ בְּדַרְכּוֹ לְבֵיתוֹ חוֹזֵר
שְׁנֵי מְלָאכֵי שְׂרֵת: מְלָאךְ טוֹב וּמְלָאךְ רָע.

וְאִם בֵּיתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ אָדָם לְקַבֵּלֶת הַשֶּׁבֶת מוֹכֵן:
שְׁנֵי גֵרוֹת דּוֹלְקִים עַל הַשֶּׁלֶחַן,
וּמִפֶּה וְחֵלֶה וְקוֹל שִׁיר וּמְזֻמּוֹר
וְשִׁמְחָה וְשִׁלּוּחַ וְחִיוּף וְאוֹר,
הַמְּלָאךְ הַטּוֹב מְבִיט בְּאָדָם וְקוֹרֵא:
"הֲלוֹאֵי שָׂגַם בַּשֶּׁבֶת הַבָּאָה כִּף בֵּיתְךָ יִרְאֶה."

וּבַעַל פְּרוֹחוֹ וּכְנֶגֶד רְצוֹנוֹ וּמְחֹסֶר בְּרָרָה,
כִּף מְאַחַל לוֹ גַּם הַמְּלָאךְ הַרָע.
וְאוֹלָם...

אִם הַבֵּית מְלַלְךָ וְחָשׂוֹךְ,
הַגֵּרוֹת אֵינָם דּוֹלְקִים, הַשֶּׁלֶחַן אֵינּוּ עָרוֹךְ,
אֵין חֵלֶה, אֵין מִפֶּה, אֵין שִׁיר וּמְזֻמּוֹר,
אֵין תְּחוּשָׁה שֶׁל שֶׁבֶת, שֶׁל שִׁמְחָה וְשֶׁל אוֹר –
אֲזֵי הַמְּלָאךְ הַרָע בְּקוֹל קוֹרֵא:
"הֲלוֹאֵי שָׂגַם בַּשֶּׁבֶת הַבָּאָה כִּף בֵּיתְךָ יִרְאֶה."

וְהַמְּלָאךְ הַטּוֹב, מְחֹסֶר בְּרָרָה,
עוֹנֶה אֲמֵן וּמְצַטְרֵף לְ"אֲחוּלֵי" הַמְּלָאךְ הַרָע.

אנכי ה'. לא יהיה. לא תשא. זכור את. כבד את. לא תרצת. לא תנאף. לא תגנוב. לא תענה. לא תחמוד.
לאורם נלך ויחד נבנה עולם טוב יותר

❖ שירים ישראלים בנושא השבת

מתנות קטנות

מילים: נועם חורב

לחן: רמי קלינשטיין

זה עוד יום שישי נושם את האוויר
האור והצל משחקים שוב תופסת
השולחן ערוך תמונות ילדות על הקיר
שיירות לבנות חוזרות מבית כנסת
והריח הזה ששורט לי את הלב
מתגנב מתגנב ופותח דלתות
אל אושר קטן אל אותו שיר ישן
שעובר אצלנו במשך דורות

מתנות קטנות

מישהו שלח לי מתנות קטנות
רסיסים של כוונה עיגולים של אמונה
מתנות קטנות
מישהו שלח לי מתנות קטנות
כמו הכוח לקבל את מה שאין את מה שיש
מה עוד אפשר כבר לבקש

זה עוד יום שישי מרפסת ועיתון
השמש כמו הדאגות לאט נמחקת
מנגינות פשוטות זוחלות מהחלון
ושום סערה כבר לא תסתיר פה את השקט

פזמון: מתנות קטנות

כי בנו בחרת
ואותנו קידשת
ברוך אתה ה'
מקדש השבת

ירדה השבת / יהושע רבינוב

ירדה השבת אל בקעת גנוסר
וניחוח עתיק בשוליה.
ויעמדו מסביב הררים שושבינים
לשאת אדרתה הזוהבת,
תעלינה יונים מכפרת הים
קבל את רוחה הלוחבת.

נשקה השבת לראשו של הברוש,
לאזוב שבסלע נשקה.
ויהי הדרדר לשרביט של מלכות
על רמות-דממה מרוגגות.
משך אז התור בקולו המתוק
חמדת פסופין מעדנת.

הרטיטה שבת בחנה הגנוז.
עיני חלונות מכל עבר.
ותצאנה בנות אל הערב זמר
זמירות בערגה מצלצלת.
והיתה העדנה בבקעת גנוסר
לנשמת עבריות נאצלת.

שבת המלכה / חיים נחמן ביאליק

החמה מראש האילנות נסתלקה—
באו ונצא לקראת שבת המלכה.
הנה היא יורדת הקדושה, הברוכה,
ועמה מלאכים צבא שלום ומנוחה.
באי, באי, המלכה!
באי, באי, המלכה—!
שלום עליכם, מלאכי השלום!

קבלנו פני שבת ברננה ותפלה,
הפיתה נשובה, בלב מלא גילה.
שם ערוך השלחן, הנרות אירו,
כל פנות הפית יזרחו, יזהירו.
שבת שלום ומברך!
שבת שלום ומברך!
באכם לשלום, מלאכי השלום!

שבי, זכה, עמנו ובזיוך נא אורי
לילה ויום אחר תעברי.
ואנחנו נכבדך בבגדי ממודות,
בזמירות ותפלות ובשלוש סעודות.
ובמנוחה שלמה,
ובמנוחה נעמה—
ברכנו לשלום, מלאכי השלום!

החמה מראש האילנות נסתלקה—
באו ונלנה את שבת המלכה.
צאתך לשלום, הקדושה, הנזכה—
דעי ששתי ימים אל שובך נחפה...
כן לשבת הבאה!
כן לשבת הבאה!
צאתכם לשלום, מלאכי השלום!

אנכי ה'. לא יהיה. לא תשא. זכור את. כבד את. לא תרצח. לא תנאף. לא תגנוב. לא תענה. לא תחמוד.
לאורם נלך ויחד נבנה עולם טוב יותר

ערב שבת / נתן יונתן

השֵׁלַחַן מוֹכֵן וְנֶאֱסָפוּ כָּלֶם
נְרוֹת דּוֹלְקִים עִם יַיִן וְחֶלֶה.
יוֹם עֵמֶל כָּלָה וַיְמַה שְּׁלֵא נִשְׁלַם
אוֹלֵי נִתְחִיל מִחֵר מֵהִתְחַלָּה.

תָּלַם אַחֲרוֹן וְחִשָּׁף בְּגִינָה
הַיּוֹם אָמַר אֶת סוֹף הַמְּנַגֵּינָה.
עָרַב חֲרִישֵׁי חֲתָם אֶת הַתְּמוּנָה
בֵּין אוֹר לְחִשָּׁף נְחָה הַשְּׂכוּנָה.

דִּיג אֶסֶף חֶכֶה אַחֲרוֹנָה
הִנֵּה כָּבֵר יוֹם שְׁשֵׁי פָּנָה.
שׁוּקֵי-הָעִיר כְּנִפֵּי הַיּוֹנָה
לְבָשׁוּ כִּתְנַת לְבָנָה.

לכבוד שבת / חיים נחמן ביאליק

אִמִּי כְּנֶסֶה יְלָדִיָּה
לְטֶהֱרֵם לְשַׁבָּת;
אִמִּי פִּנְתָה חֲדָרֶיהָ
לְהַכְנִיס אֶת הַשַּׁבָּת
—אֵיךְ?
" — רְחַצְהָ, חִפְּפָה, שְׁטַפְהָ, מְרַקְהָ,
לְכַבּוֹד שַׁבָּת, לְכַבּוֹד שַׁבָּת!"

אִמִּי יִצְאָה אֶל הַשּׁוּק
לְקַנּוֹת צְרָכֵי שַׁבָּת;
אִמִּי שָׁבָה מִן הַשּׁוּק
וְאִתָּה צְרָכֵי שַׁבָּת.
—מָה?
" — סֵלֶת, בֶּשֶׂר, דָּגִים, פְּרוֹת
לְכַבּוֹד שַׁבָּת, לְכַבּוֹד שַׁבָּת!"

אֲבָא הֲלֹךְ לְבֵית הַכְּנֶסֶת
לְקַבֵּל פְּנֵי הַשַּׁבָּת;
אֲבָא שָׁב מִבֵּית הַכְּנֶסֶת
וְהַכְּנִיחָ אֶת הַשַּׁבָּת.
—בְּמָה?
" — בְּמֵאֵל וּבְמִשְׁתָּה, בְּזִמְרוֹת וּבְשִׁמְחָה,
לְכַבּוֹד שַׁבָּת, לְכַבּוֹד שַׁבָּת!"

אִמִּי הִסִּיקָה הַתְּנוּרָה
לְהַכִּין צְרָכֵי שַׁבָּת;
אִמִּי טִוְחָה כָּל הַיּוֹם
וְהַכְּנִיחָ צְרָכֵי שַׁבָּת.
—אֵיךְ?
" — אֶפְתָּה, בְּשִׁלָּה, צִלְתָּה, רִקְחָה,
לְכַבּוֹד שַׁבָּת, לְכַבּוֹד שַׁבָּת!"

קבלת שבת / אוריאל אופק

עֲצִים אוֹמְרֵי תִפְלָה מִתְנוּעָעִים עַל גֵּג,
רְקִיעַ שֶׁל מְנוּחָה הַדְּלִיק נְרוֹת שֶׁל חַג.
מְזִמּוֹר שְׁלוֹה שְׁרִים בְּתִים וְאֲדָמָה—
מִלְכַת שַׁבָּת יוֹרְדָה אֵלֵינוּ בְּדָמָה.

הָעָרַב הַיּוֹרֵד לְבֶשׂ בְּגָדֵי שַׁבָּת
וְזָמַר חֲרִישֵׁי עוֹלָה וּבָא בְּלֵאט.
עָלִי חֲלוֹן עוֹמְדִים נְרוֹת וּמְאִירִים
בְּאוֹר זָהָב אֶל מוֹל שָׁמַיִם בְּהִירִים.

בְּרַפְת שְׁלוֹם לְאֵם, לְאָב, לְבֵן, לְבַת.
עֵינֵי כָּלֶם שְׁלוּחוֹת לְבוֹא מִלְכַת שַׁבָּת.
בְּצַעַד חֲרִישֵׁי יוֹרְדַת הַבְּרוּכָה
וּתְבַשֵּׂר לְכָל — הַגִּיעָה עַת מְנוּחָה.

אנכי ה'. לא יהיה. לא תשא. זכור את. כבד את. לא תרצח. לא תנאף. לא תגנוב. לא תענה. לא תחמוד.
לאורם נלך ויחד נבנה עולם טוב יותר

ערב שבת / שמואל בס

אָד נַפְסִיק פֿה לַמּוֹדִינוּ,
הַבִּיטָה נְמַהֵר.
נְתַקְדֵּשׁ לְשַׁבְּתָנוּ
בְּפָרְחִים וּבְנֵר.

בוֹאִי, בוֹאִי הַבְּרוּכָה...

עוֹד מְעַט יֵרֵד אֲלֵינוּ
יוֹם שַׁבָּת הַטּוֹב.
לְכַבֹּדוֹ תִּכְיֶין אִמְנוּ
מִטְעַמִּים לְרֵב.

בוֹאִי, בוֹאִי הַבְּרוּכָה,
יוֹם שַׁבָּת, יוֹם מְנוּחָה!
בוֹאִי-נָא, בוֹאִי-נָא, הַמְלַכָּה!

נגונים / פניה ברגשטיין

הַנָּה אֲאָזִין שִׁיר עַרְשֵׁי הַרְחוֹק
הַבִּיעַ פִּי אִם אֶלִי-בֵּת
הַנָּה לִי תִּהְיֶה הַרְנָה בְּדַמְעַ וּשְׁחוֹק
"אֵיכָה" וְזַמִּירוֹת שֶׁל שַׁבָּת.

כָּל הַגָּה יִתֵּם וְכָל צָלִיל יֵאָלֵם
בִּי קוֹלְכֶם הַרְחוֹק כִּי יֵהֵם.
עֵינַי אֶעְצֵם וְהִרְיִנִי אֶתְכֶם
מַעַל לְחֻשְׁכַת הַתְּהוֹם.

שִׁתְּלַתֶּם נְגוּנִים בִּי, אִמִּי וְאָבִי,
נְגוּנִים מִזְמוֹרִים שְׂכוּחִים.
גְּרַעֲיִנִים, גְּרַעֲיִנִים נְשָׂאֵם לְבָבִי-
עֲתָה הֵם עוֹלָיִם וְצוּמְחִים.

עֲתָה הֵם שׁוֹלְחִים פֹּארוֹת בְּדַמִּי
שֶׁרְשִׁיחֵם בַּעֲזָרְקִי שְׁלוּבִים,
נְגוּנֵיךְ אָבִי, וְשִׁירֵיךְ אִמִּי,
בְּדַפְקֵי נְעוּרִים וְשָׂבִים.

זמר לשבת / לאה גולדברג

כִּי טוֹבָה הַשַּׁבָּת, כִּי נָאָה הַשַּׁבָּת,
כִּי מְתוֹק וְנִעִים הַמְרְגוּעַ,
כִּי עֲמַלְנוּ הַרְבֵּה, כִּי עֲיַפְנוּ הַרְבֵּה,
כִּי זָכִינוּ, זָכִינוּ לְרַגֵּעַ.

חֵישׁ חוֹלְפִים שֶׁשָּׂה יָמִים,
חֵישׁ עוֹבְרִים הֵם וְתַמִּים;
עוֹד מְעַט, עוֹד מְעַט
בוֹא תְבוֹא הַשַּׁבָּת.

הִיא תְבוֹא הַמְּלַכָּה, אֶל בֵּיתִי הַקָּטָן,
הִיא תְּבִיא נְחֻמָּה לִיגַע.
נַעֲלָה הַנְּרוֹת, נַעְרוֹד הַשִּׁלְחָן-
בְּשִׂמְחָה נִקְבַּל אֶת פְּנֵיהָ.

יש מקום / עמוס אטינגר

יֵשׁ מְקוֹם אֲשֶׁר נִשְׂאָר רְחוֹק
בְּלֵי שִׁירֵי שַׁבַּת, תְּפִילָה וְצַחוֹק
סַמְטָאוֹת צְרוֹת מוֹל יָם גְּדוֹל
וּבֵתִים רִיקִים בּוֹכִים בְּלֵי קוֹל
הַלֵּב עוֹד שֵׁם אַחֲרֵי הַיָּם
אֲנִי שׁוֹמֵעַ קוֹל תְּפִילָה מִבֵּית רִיק
יֵשׁ מְקוֹם אֲשֶׁר נִשְׂאָר, נִשְׂאָר הַרְחוֹק.

יֵשׁ מְקוֹם רְחוֹק אַחֲרֵי הַיָּם
שֵׁם הַחוּל לְבוֹן, הַבֵּית חֵם
שֵׁם הַשֶּׁמֶשׁ מֵאִירָה מַעַל
אֶת הַשּׁוֹק, הַרְחוֹב וְהַנִּמֵּל.
הַבֵּית שֵׁם, אַחֲרֵי הַיָּם
אֲנִי זוֹכֵר בְּלִיל שַׁבַּת הַנֵּר דוֹלֵק
וְאֲבִי מְבִיט, מְבִיט בִּי וְשׁוֹתֵק.

לְכָל מְקוֹם אֲשֶׁר אֵלָיו אֲבָרַח
יֵשׁנוּ מְקוֹם שְׂלֵא שְׂלֵא אֲשַׁכַּח
אוֹתוֹ תַּמִּיד אֲשֶׁר עֵימִי בִּלְבָב
יֵשׁ מְקוֹם אוֹתוֹ אֲנִי אוֹהֵב.

זֶה מְקוֹם רְחוֹק, מְקוֹם נִפְלֵא
שֵׁם מְכַל חֲלוֹן שׁוֹמְעִים תְּפִילָה
בַּחֲצַר הַבֵּית אִם וּבֵת
בַּתְּנוּר אוֹפוֹת חֲלוֹת שַׁבַּת
הַבֵּית שֵׁם, אַחֲרֵי הַיָּם
אֶת הַעֵינַיִם שֶׁל אֲבִי שֵׁם לֹא אֲשַׁכַּח
אֵיךְ מְבִיט, מְבִיט אֶל הַמְּזֻרָח.

אנכי ה'. לא יהיה. לא תשא. זכור את. כבד את. לא תרצח. לא תנאף. לא תגנוב. לא תענה. לא תחמוד.
לאורם נלך ויחד נבנה עולם טוב יותר

שַׁבַּת אֲרָכָה / נוֹרִית יוֹבֵל

כָּל יוֹם אֲנִי קָם לִי לְאֹט
חוּץ מֵאֲשֶׁר בְּשַׁבָּת.
בְּבִקְרַת שַׁבָּת זֶה בְּטוּחַ:
לֹא מִזְדַּרְזִים
וְלֹא מִתְרַגְזִים
הַהוֹרִים לֹא רָצִים לְמִשְׁרָד,
הַמַּכְלֵת שֶׁל פְּלִיקָס סְגוּרָה

רִיחוֹת שֶׁל שַׁבָּת / חַנָּה בֵּר

יֵשׁ יוֹם אֶחָד וְיַחֲדָי בְּשָׁבוּעַ,
בְּשִׁלֵּל רִיחוֹת הַבַּיִת מוֹצֵף.
יֵשׁ לוֹ סִימָן הַכָּר דְּדוּעַ:
בְּכָל קוֹמָה מְדַגְדָּג לִי הָאֵף.
בְּקוֹמָה רֵאשׁוּנָה,
מוֹל מִשְׁפַּחַת פִּישׁ,
יֵשׁ רִיחַ מֵתוֹק
שֶׁל "גִּפְיִלְטֵעַ פִּישׁ".
בְּקוֹמָה שְׁנֵינָה,
מוֹל מִשְׁפַּחַת בֶּן-נֵיוֹן,
בְּצֵל מִטְּגוֹן,
כּוֹבְאֵנָה, גְּחֵנוֹן.
וְיֵשׁ גַּם רִיחוֹת
חֵלָה וּפְרָחִים,
בְּשֶׁר צְלוּי
וּמִינֵי פְצוּחִים.

שַׁבַּת בְּבוּקָר

מִיֵּלִים: תִּרְצָה אֶתֶר
לַחַן: יוֹנִי רֵכְטֵר

שַׁבַּת בְּבוּקָר! יוֹם יִפָּה,
אִמָּא שׁוֹתָה הַמּוֹן קֶפֶה,
אָבָא קוֹרָא הַמּוֹן עֵיתוֹן
וְלִי יִקְנוּ הַמּוֹן בְּלוֹן.

שַׁבַּת וּחַל / זֵלְדָה

לְהַדְלִיק גִּירוֹת בְּכָל הַעוֹלָמוֹת—
זוֹהִי שַׁבָּת.
לְהַדְלִיק גִּירוֹת-שַׁבָּת
זוֹהִי קִפְצִיט-נֶפֶשׁ הַרְת נְצוּרוֹת
לָיִם נְהַדָּר, שֵׁישׁ בָּהּ מִסְתוֹרִין
שֶׁל אֵשׁ-הַשְּׂקִיעָה.
בְּהַדְלִיקֵי הַגִּירוֹת יִהְיֶה
חֻדְרֵי לְנֶהֱרֵ דֵי-נֵוֹר,
בְּאֲשֵׁדוֹת בְּרִקְת שׁוֹקֵעַ לְבִי.

וְגַם גֵּן-הַיְלָדִים לֹא פָתוּחַ
אֶז אֵין עֲצֵבְנוֹת וּנְכוּחַ!
לְכוּ אֲנִי קָם
דְּוִקָא מְקַדָּם
שִׁיחָה לִי הַרְבֵּה זְמַן לְנוּחַ!

רַק רִיחַ אֶחָד
אוֹתִי מְבַלְבֵּל,
מֵתוֹק-מֵתוֹק
בְּאִפִּי מְצַלְצֵל.
וְאֲנִי נִכְנָס
אֶל הַגְּבֵרֶת אֶפְרַת—
יֵשׁ בְּשִׁבְלִי
עוֹגַת שׁוֹקוֹלָד.
אֵיזָה רִיחַ נִפְלֵא!
אֵיזָה רִיחַ טְעִים!
זֶה רִיחַ שַׁבָּת
וְהַטוֹב וְהַנְּעִים.

אֲפֶשֶׁר לֵלַכַת לִירְקוֹן, לְשׁוֹט שֵׁם בְּסִירָה,
אוֹ לְטִיִּיל עַד סוֹף הַרְחוּב וּלְשׁוּב בַּחֲזָרָה,
אֲפֶשֶׁר לְקַטּוֹף פְּרָחִים, כֹּאֵלָה שֶׁלֹּא אֲסוּר,
וְאֲפֶשֶׁר לֵלַכַת
עַד הַגֵּן
וּלְרֹאוֹת שֶׁהוּא
סְגוּר.

אֲנִי ה' . לֹא יִהְיֶה . לֹא תִשָּׂא . זְכוּר אֶת . כְּבֹד אֶת . לֹא תִרְצַח . לֹא תִנְאַף . לֹא תִגְנוֹב . לֹא תַעֲנֶה . לֹא תַחֲמוֹד
לְאוֹרִים נִלְךְ וְיַחַד נִבְנֶה עוֹלָם טוֹב יוֹתֵר

שיר עם נקי

מילים: אהוד מנור

לחן: מתי כספי

ערב יום שבת,
שעה חמש עד שש,
וכל אחד כמעט
שוב מתחדש.
בכל שבעה ימים
המקלחות שרו,
המים שוב חמים בצנורות.

פזמון:

שביל באמצע, שביל בצד,
חפופים אחד אחד.
איזה נקיון וסדר
איזה יופי של מצעד.

מים וסבון,
חשמל דופק שעון
ולא עושים חשבון
עם החשבון.

מי בושם לפנים,
חולצת שבת יפה,
וזוג של לבנים
להחלפה.
פזמון: שביל באמצע, שביל בצד...

רגע של חלום
לגוף ולנשמה,
כלם אומרים "שלום"
ו"מה נשמע?"
אפילו גוף חורק
מרגיש פתאום טרי,
וכל אחד שורק
שיר עם נקי.

פזמון: שביל באמצע, שביל בצד..

❖ נוסח טקס קבלת שבת

הדלקת נרות

(מדליקים 2 נרות שבת, או יותר, מניחים ידיים על העיניים ומברכים. זמן הדלקת הנרות נחשב כשעה מיוחדת המסוגלת לתפילות ובקשות)
ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם, אשר קדשנו במצוותיו וצונו להדליק נר של שבת.

לכה דודי

(פיוט עתיק שחיבר רבי שלמה אלקבץ, ממקובלי צפת של המאה ה-16. פיוט זה מושר בבתי כנסת בתפילות קבלת שבת)

התעוררי התעוררי כי בא אורח קומי אורי עורי עורי שיר דברי כבוד ה' עליך נגלה	לכה דודי לקראת כלה פני שבת נקבלה שמור וזכור בדבור אחד השמיענו אל המיחד ה' אחד ושמו אחד לשם ולתפארת ולתהלה לקראת שבת לכו ונגלה כי היא מקור הברכה מראש מקדם נסובה סוף מעשה במחשבה תחלה מקדש מלך עיר מלוכה קומי צאי מתוך ההפכה רב לך שבת בעמק הברכה והוא יחמול עליך חמלה התנערי מעפר קומי לבשי בגדי תפארתך עמי על יד בן ישי בית הלחמי קרבה אל נפשי גאלה
לא תבושי ולא תכלמי מה תשתתחי ומה תהמי בך יחסו עניי עמי ונבנתה עיר על תלה והיו למשסה שאסוף ורחקו כל מבלעיך ישיש עליך אלהיך כמשוש חתן על כלה ימין ושמאל תפרוצי ואת ה' תעריצי על יד איש בן פרצי ונשמחה ונגילה בואי בשלום עטרת בעלה גם בשמחה ובצלה תוך אמוני עם סגלה בואי כלה בואי כלה	

אנכי ה'. לא יהיה. לא תשא. זכור את. כבד את. לא תרצת. לא תנאף. לא תגנוב. לא תענה. לא תחמוד.
לאורם נלך ויחד נבנה עולם טוב יותר

שלום עליכם

שלום עליכם מלאכי השרת, מלאכי עליון ממלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא. בואכם לשלום מלאכי השלום מלאכי עליון ממלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא. ברכוני לשלום מלאכי השלום מלאכי עליון ממלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא. צאתכם לשלום מלאכי השלום מלאכי עליון ממלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא.

אשת חיל

(שיר הלל לאשה ולאם הבית. מקורו בספר משלי. בנוי בצורת אקרוסטיכון עם אותיות הא-ב)

אֶשֶׁת-חַיִל, מִי יִמְצָא; וְרַחֵק מִפְּנִינִים מְכָרָה. לֹא תִירָא לְבֵיתָהּ מִשָּׁלֵג: כִּי כָל בֵּיתָהּ לֶבֶשׁ שָׁנִים.
בָּטַח בָּהּ לֵב בַּעֲלָהּ; וְשָׁלָל לֹא יַחְסֹר. מְרַבְּדִים עֲשֵׂתָהּ לָהּ; שֵׁשׁ וְאַרְגָּמָן לְבוּשָׁהּ.
גְּמַלְתָּהּ טוֹב וְלֹא רָע, כֹּל יָמֵי חַיֶּיהָ. נוֹדַע בְּשַׁעְרֵים בַּעֲלָהּ; בְּשַׁבְתּוֹ עִם זִקְנֵי אֶרֶץ.
דָּרָשָׁה צָמֹר וּפְשֻׁתִים; וַתַּעַשׂ בְּחָפְזָהּ כְּפִיָּהּ. סָדִין עֲשֵׂתָהּ וַתִּמְכֹּר; וַחֲגוּר נִתְּנָה לְכַנְעָנִי.
הֵיטֵהּ כְּפִאֲנוּת סוֹחֵר; מִמְּרַחֵק תִּבְיֵא לְחִמָּה. עֹז וְהִדָּר לְבוּשָׁהּ; וַתִּשְׁחַק לְיוֹם אַחֲרוֹן.
וַתִּקֶּם בַּעֲדוֹ לִילָהּ, וַתִּתֵּן טָרֶף לְבֵיתָהּ וְחֵק לְנַעֲרֹתֶיהָ. פִּיָּהּ פִּתְחָה בְּחִכָּמָה; וַתּוֹרֵת חֶסֶד עַל-לְשׁוֹנָהּ.
זְמַמָּה שָׂדֵה וַתִּקְחָהּ; מִפְּרֵי כְּפִיָּהּ נָטַע (נְטָעָה) כָּרֶם.
חָגְרָה בַּעֲזוֹ מִתְּנִיָּהּ; וַתִּאֲמָץ זְרוּעֹתֶיהָ. קָמוּ בָנֶיהָ וַיִּאֲשְׁרוּהָ; בַּעֲלָהּ, וַיְהַלְלָהּ.
טָעַמָּה, כִּי טוֹב סַחְרָה; לֹא יִכְבֶּה בְּלִיל (בְּלִילָהּ) גֵּרָה. רַבּוֹת בְּנוֹת עָשׂוּ חַיִל; וְאֵת עֲלִית עַל-כְּלָנָהּ.
יָדֶיהָ שְׁלַחָה בְּכִישׁוֹר; וְכַפֵּיהָ תִמְכּוּ פֶלֶף. שָׁקַר הַחַן וְהַבֵּל הַיָּפִי: אִשָּׁה יִרְאֵת-ה', הִיא תִתְהַלָּל.
כְּפָה פְרָשָׁה לַעֲנִי; וַיְדִיָּה שְׁלַחָה לְאַבְיּוֹן. תִּנּוּ לָהּ מִפְּרֵי יָדֶיהָ; וַיְהַלְלוּהָ בְּשַׁעְרֵים מַעֲשֵׂיהָ.

ברכת הבנים

(נוהגים לברך את הבנים והבנות בלילי שבת ויום טוב לאחר התפילה או בכניסה לבית המברכים שמים ידיהם על המתברך ואומרים:)

לבנים: ישימך אלוקים כאפרים וכמנשה, ולבנות: ישימך אלוקים כשרה רבקה רחל ולאה. ומוסיפים מברכת כהנים: יברכך ה' וישמרך, יאר ה' פניו אליך ויחונך, ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום.

קידוש

(נהוג שאב המשפחה ממלא גביע בין/מיץ ענבים, מגביה אותו ביד ימין ואומר:)

וַיְהִי עֶרְבַּ וַיְהִי בֹקֶר יוֹם הַשְּׁשִׁי. וַיִּכְלוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם. וַיְכַל אֱלֹקִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִכָּל מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה. וַיְבָרֶךְ אֱלֹקִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אוֹתוֹ כִּי בּוֹ שָׁבַת מִכָּל מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר בְּרָא אֱלֹקִים לַעֲשׂוֹת. סָבְרֵי מְרֻנָּן וְרַבְּנָן וְרַבּוֹתֵי (ועונים- לחיים) בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹקֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְרֵי הַגֶּפֶן. בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹקֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְרָצָה בָנוּ וְשָׁבַת קִדְּשׁוֹ בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן הַנְּחִילָנוּ זְכָרוֹן לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית (יש אומרים: כי הוא יום) תְּחִלָּה לְמִקְרָאֵי קִדְּשׁ זְכָר לִיצִיאַת מִצְרַיִם (יש אומרים: כי בנו בחרת ואותנו קדשית מכל העמים) וְשָׁבַת קִדְּשָׁה בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן הַנְּחִלְתָּנוּ. בְּרוּךְ אַתָּה ה' מְקַדֵּשׁ הַשָּׁבֶת:

ברכה על הלחם

(לאחר נטילת ידיים, בעל הבית מברך על שתי חלות, בוצע אחת מהן, טובל במעט מלח ומחלק

לבני הבית)

בְּרוּךְ אַתָּה ה', אֱלֹקֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, הַמוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ: לֹא תַעֲנֶה. לֹא תַחֲמוּד

אנכי ה'. לא יהיה. לא תשא. זכור את. כבד את. לא תרצת. לא תנאף. לא תגנוב. לא תענה. לא תחמוד

לאורם נלך ויחד נבנה עולם טוב יותר